

اسلام و حقوق حیوانات

کوثر اشرفی — سعید آقابیکے

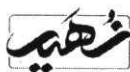
www.ketab.ir

ترجمہ

سرشناسه : افشاری، کوثر، ۱۳۷۴-
عنوان و نام پدیدآور : اسلام و حقوق حیوانات/ کوثر افشاری، سعید آقابیک.
مشخصات نشر : قم: زهیر، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری : ۱۱۰ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۹۴۶۴۶-۶-۳
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۰۶- ۱۱۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع : حقوق حیوان‌ها -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
Animal rights -- Religious aspects -- Islam
شناسه افزوده : آقابیک، سعید، ۱۳۶۷-
رده بندی کنگره : BP۲۳۰/۱۵۷
رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۸۳
شماره کتابشناسی ملی : ۹۰۷۲۷۱۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیپا

www.ketab.ir

۰۹۱۲۰۵۱۹۹۰۸

اسلام و حقوق حیوانات

نشر زهیر

عنوان: اسلام و حقوق حیوانات

مولفان: کوثر افشاری — سعید آقاییکی

صفحه آرا: امیر ناصری

ناشر: زهیر

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۴۶۴۶-۶-۳

چاپ: اول - ۱۴۰۱ - چاپ سبجان، صحافی حیدری

تیراژ: ۲۰۰ نسخه

قیمت: ۴۵۰۰۰

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است

فصل اول: حقوق کلی تمامی حیوانات / ۱۱

- گفتار اول: حقوق زیستی حیوانات ۱۴
۱. حق حیات مانند انسان ۱۴
۲. حق استفاده از آب مانند انسان ۱۶
۳. حق استفاده از غذا مانند انسان ۱۸
- گفتار دوم: حقوق معنوی ۲۱
۱. توجه به حیوانات به مثابه آیات پروردگار ۲۱
۲. توجه به یکسانی خلقت در انسان، حق و حقوق ۲۴
۳. عدم تغییر خلقت حیوانات ۳۶
۴. استفاده حیوانات از طبیعت ۴۵
- گفتار سوم: حقوق حیوانات در حرم مکی ۴۷
۱. عدم صید حیوانات در حال احرام ۴۷
۲. حفظ حرمت حیوانات قربانی حرم مکی ۵۲

فصل دوم: حقوق حیوانات گوشتی / ۵۵

- گفتار اول: حقوق کلی حیوانات حلال گوشت ۵۷
۱. توجه به موارد حلیت و حرمت استفاده از حیوانات ۵۸
۲. عدم شرط بندی و بخت آزمایی روی گوشت حیوانات ۶۷
۳. حرام نکردن بی دلیل حیوانات حلال گوشت ۷۰

۴. تأمین طعام طیب و پاک برای حیوان ۷۲
۵. تأمین چراگاه لازم برای حیوانات ۷۴
۶. تأمین استراحتگاه مناسب برای حیوانات ۷۵
۷. حفظ بهداشت و زیبایی حیوانات ۷۵
- گفتار دوم: حقوق حیوانات حلال گوشت هنگام ذبح ۷۷
۱. ذبح بانام خدا ۷۷
۲. انجام ذبح به طریق صحیح ۸۲
- گفتار سوم: حقوق حیوانات حلال گوشت هنگام خوردن ۸۵
۱. عدم خوردن میت ۸۶
۲. عدم خوردن خون حیوانات ۸۷
۳. خوردن حیوان بعد از اتمام جان دادن ۸۸
۴. اعتدال در مصرف گوشت حیوانات ۸۹

فصل سوم: حقوق حیوانات سواری و بارکش / ۹۳

- گفتار اول: حقوق حیوانات سواری و بارکش هنگام نگهداری ۹۶
۱. تأمین محل استراحت حیوانات ۹۶
 ۲. تأمین چراگاه لازم برای حیوانات ۹۷
- گفتار دوم: حقوق حیوانات سواری و بارکش هنگام سواری و بارکشی ۹۹
۱. تحمیل نکردن فشار بیش از حد به حیوان بارکش ۹۹
 ۲. رعایت تمیزی و زیبایی حیوان سواری ۱۰۲
- منابع و مأخذ ۱۰۵

مقدمه

اسلام به عنوان کامل‌ترین دین، برای تمامی جنبه‌های زندگی بشر دارای برنامه است که این امر تنها مربوط به رابطه بین انسان با خدا و انسان با خود نمی‌شود، بلکه اسلام برای رابطه بین انسان و طبیعت نیز دستورات لازم را بیان کرده است. حیوانات بخش بسیار مهم طبیعت هستند که بدون وجود آنها، حیات آدمی نیز در این کره خاکی امکان پذیر نمی‌باشد. از آنجا که تمامی آفریده‌های الهی دارای حق و حقوقی هستند، این امر در مورد حیوانات نیز مستثنا نمی‌شود و در آموزه‌های اسلامی، برای حیوانات نیز حقوقی لحاظ شده است. در برخی آیات قرآن کریم به فراخور بحث از حیوانات مختلفی سخن گفته شده که از خلال آنها می‌توان به حقوق اولیه حیوانات پی برد، مانند: «أَخْرِجْ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ»^۱ (و از زمین، آب و چراگاهش را بیرون آورد و کوه‌ها را ثابت و محکم نمود، همه

اینها برای بهره‌گیری شما و چهارپایان است) همچنین در روایات معصومین علیهم‌السلام و سیره آن بزرگواران به دفعات لزوم رعایت حقوق حیوانات و چگونگی انجام آن مشاهده می‌شود که این خود اهمیت این مسئله را می‌رساند؛ مانند روایتی از امام علی علیه‌السلام که می‌فرماید: «به درستی که شما مسئول هستید حتی در مورد بقاع و حیوانات»^۱ و همچنین روایتی از رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم که فرمودند: «هرگاه بر چهارپایان لاغر سوار شدید، آنها را در منزل هایشان فرود آورید. اگر زمین خشک و بی گیاه بود، با شتاب از آن بگذرید، و اگر سرزمین سرسبز و پر علف بود، آنها را در آنجا استراحت دهید»^۲.

باید توجه کرد که رفتار با حیوانات به عنوان بخشی از مخلوقات الهی که انسان‌ها از آنان بهره‌برداری می‌کنند نیازمند رعایت مؤلفه‌هایی است. سیره معصومین علیهم‌السلام و توصیه‌های دین تأکید فراوانی بر رعایت بسیاری از باید‌ها و نبایدها در نوع رفتار با حیوانات دارد و حتی توصیه شده که انسان‌ها از برخی از حیوانات چون پرندگان، اسب و گوسفند نگهداری کنند. حیوانات، بخشی از جامعه طبیعی و زیست محیطی را تشکیل می‌دهند و در برقراری توازن در نظام طبیعت، نقش موثر و غیرقابل انکاری دارند. حیوانات به مانند انسان‌ها از حقوق خاص خویش مانند حق حیات، حق درمان، حق آرامش، حق زیست جمعی، حق پرهیز از هر نوع خشونت، حق پرهیز از هرگونه نسل‌کشی، حق

۱. صدوق، محمد بن علی، امالی، ج ۲، ص ۱۸۹.

۲. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۶۴، ص ۲۱۳.

استفاده از حیات وحش و مانند آنها برخورد دارند و هرگونه تعدی و تفریط نسبت به آنها یا حقوق آنها، به منزله نقض حقوق آنان محسوب شده و مستوجب مسئولیت است.

دانستن حقوق حیوانات از منظر آموزه‌های اسلامی از آن رو ضرورت دارد که بسیاری از افراد نسبت بدین مسئله آگاه نبوده و تنها انسان‌ها را دارای حقوق می‌دانند، همچنین درباره اینکه میزان و چگونگی حقوق حیوانات به چه شکل می‌باشد نیز باید اشراف کامل وجود داشته باشد تا کسی نادانسته این حقوق را زیر پا نگذارد.

مسئله رعایت حق الناس به دفعات بیان شده است اما رعایت حقوق حیوانات به اندازه کافی مورد توجه آحاد جامعه قرار نگرفته است. امروزه برخی تصور می‌کنند از آنجا که در اسلام ذبح برخی حیوانات و خوردن آنها حلال شده حقوق برای آنها متصور نیست. یا با توجه به وجوب قربانی در حج و گاهی استفاده نشدن از آن، شبهاتی پیرامون حقوق حیوانات به وجود آمده است که ضرورت دارد پاسخ داده شود. اساساً با توجه به چالشی که در طبیعت بین منافع انسان و حیوان وجود دارد این سوال به وجود می‌آید که حق کدامیک مقدم است و نظر اسلام درباره این مسئله چیست.

با توجه به این نکات سوالاتی به وجود می‌آیند، حیوانات انواع مختلفی دارند و مهم‌ترین سؤال آن است که آیا اساساً حیوانات نیز مانند انسان‌ها حقوقی دارند یا خیر. اگر دارای حقوق هستند آیا این در مورد تمامی حیوانات مدنظر است یا فقط برخی حیوانات، مثلاً بین

حیوانات درنده و غیردرنده، یا حلال گوشت و حرام گوشت در داشتن حقوق تفاوتی هست یا نه. یا مثلاً بین انواع حیوانات مثل گوشتی و بارکش، آیا نوع حقوقشان تغییر می‌کند یا نه. همچنین آیا زمان و مکان در حقوق حیوانات مؤثر است یا خیر. این کتاب در تلاش برای تبیین ابعاد حقوق حیوانات از دیدگاه آیات و روایات است و می‌کوشد دیدگاه اسلام را درباره سؤالاتی که پیرامون حقوق حیوانات وجود دارد به تفصیل بیان دارد.